

INFORMACIJA

DEVINTOJI BALŲ IR SLAVŲ AKCENTOLOGŲ KONFERENCIJA

2013 m. rugsėjo 19–21 d. Jurajaus Dobrilos universitete Puloje (Kroatija) vyko IX tarptautinė baltų ir slavų kalbų akcentologijos konferencija (*International Workshop on Balto-Slavic Accentology, IWoBA IX*). Konferencijos dalyvius sveikino vienas iš jos organizatorių dr. Davidas Mandičius ir universiteto rektorius dr. Robertas Matijašičius.

Konferencijoje mokslininkai iš Kroatijos, Lietuvos, Rusijos, Jungtinių Amerikos Valstijų, Serbijos, Austrijos, Nyderlandų, Prancūzijos ir Lenkijos perskaitė 17 pranešimų, kuriuose nagrinėti slavų ir baltų kalbų, jų tarmių akcentologijos ir prozodijos klausimai. Daugiausia dėmesio, kaip ir pernai, susilaukė slavistika.

Baltų kalbų ir jų tarmių akcentuacijai, prozodijai skirti penki pranešimai. Bonifacas Stundžia (Vilnius) aptarė dūrinių, priesaginių vardažodžių, veiksmažodžių kirčiavimo tendencijas dabartinėje šnekamojoje lietuvių kalboje, jų priežastis ir reikšmę lietuvių kalbos kirčiavimo sistemos raidai, santykį su norminiu kirčiavimu. Vytautas Rinkevičius (Vilnius) atkreipė dėmesį, kad kai kurie žemaičių tarmės kirčio atitraukimo bruožai (pvz., specifinė atitrauktinio kirčio realizacija, atitraukimas į pirmąjį skiemėnį fonologiniuose žodžiuose, dalinė

priegaidžių neutralizacija ir kt.) leidžia žemaitiškąjį kirčio atitraukimą vertinti kaip tipologinę paralelę vadinamajam mobilumo dėsnui, suformuluotam Thomo Olanderio 2009 m. monografijoje. Asta Kazlauskienė (Kaunas) pristatė lietuvių ir latvių kalbų ritmo tyrimo rezultatus, kurie rodo, kad abi baltų kalbos užima pereinamąją poziciją tarp kirtinio ir skiemėninio ritmo kalbų, nors yra artimesnės kirtinio ritmo kalboms. Dovilė Tamulaitienė (Vilnius), remdamasi lietuvių hidronimų su vadinamosiomis deminutyvinėmis priesagomis kirčiavimu, svarstė, koks šių priesagų vedinių kirčiavimo modelis galėjo būti prieš Saussure'o–Fortunatovo dėsnio veikimą ir kiek įtakos kirčiavimui galėjo turėti semantiniai veiksniai. Niamh Kelly (Austinas) aptarė eksperimentinio lietuvių kalbos priegaidžių tyrimo rezultatus.

Aleksejus Andronovas (Sankt Peterburgas) supažindino su lietuvių ir slovėnų kalbų prozodinių sistemų panašumais (P. Garde'o pastaba apie šių sistemų panašumą, cituota A. Girdenio, yra sulaukusi nemaža populiarumo tarp lietuvių akcentologų) ir skirtumais. Pranešime prieita prie tokios išvados: nors lietuvių ir slovėnų kalbų prozodijos problemos bendros, tačiau jų detalės kokybiškai ir kiekybiškai skiriasi.

Iš vienuolikos slavistikai skirtų pranešimų keturiuose analizuoti slavų istorinės akcentologijos klausimai. Matė

Kapovičius (Zagrebis) iškėlė naują hipotezę apie slavų kalbų atvirų ilgųjų galinių skiemenų raidą. Georgas Holzeris (Viena) pateikė metodologinių pastabų dėl morfonologinės praslavų žodžių ir formų analizės, daugiausia dėmesio skyrė jų akcentuacijai ir davė nemažą pluoštą pavyzdžių. Frederikas Kortlandas (Leidenas) aptarė praslavų fonemos /j/ raidos sąsają su svarbiais slavų kalbų akcentiniais kitimais. Tijmenas Pronkas (Zagrebis) trumpai apžvelgė skirtingas „akūtinių“, ar „ilgųjų“, sonantų raidos slavų kalbose koncepcijas ir pateikė pastabų, kurias pagrindė slavų ir baltų kalbų, indoeuropiečių prokalbės pavyzdžiais.

Keturi pranešimai skirti rusų kalbos akcentologijos problematikai. Svetlana A. Burlak (Maskva) svarstė tono realizacijos įtaką akcentinių požymių skaičiaus pasikeitimui nuo dviejų indoeuropiečių prokalbėje iki trijų dabartinėje rusų kalboje. Guillaume'as Enguehardas (Paryžius), remdamasis generatyvinės gramatikos principais, nagrinėjo vokalizmo ir kirčio kaitas rusų kalbos veiksmo derivatuose. Joana Voch (Lo-

dzė) analizavo XX a. pab.–XXI a. pradžios bendrinės rusų kalbos IV klasės veiksmažodžių ir neveikiamosios rūšies dalyvių akcentinius kitimus. Darja L. Košeleva (Odincovas), remdamasi internetiniame portale <http://stihi.ru> pateiktais poezijos tekstais, aptarė tokio tipo rusų kalbos žodžių kaip бечева, еда, алыча akcentuaciją, akcentinės paradigmos (1d ar 1b) pasirinkimą.

Trijuose pranešimuose aptarti įvairių slavų kalbų dialektų akcentuacijos klausimai: Dejanas Sredojevičius (Novi Sadas) nagrinėjo dabartinius metatonijos ir metataksės procesus kai kuriuose serbų štokavų dialektuose, Davidas Mandićius (Pula) aptarė Pomerio (Kroatija, Istrijos sritis) dialekto akcentuaciją, Gašperas Begušas (Kembrižas) išsamiai analizavo senojo cirkumflekso raidą slovenų ir kaikavų dialektuose.

Konferencijos dalyviai ne tik skaitė pranešimus, diskutavo, bet ir dalyvavo organizatorių surengtoje išvykoje.

Dovilė TAMULAITIENĖ
[doviletamulaitiene@gmail.com]